

Enpresa eta aberastasun soziala

Bizitzea tokatzen zaigun testuinguru konplexu eta zalantzarik honetan, enpresen zeregina, hau da, kohesio sozial eta jasangarritasunaren eramaile gisa duten funtzioa funtsezko bihurtzen da gure egungo ongizate estatutik harreman estatu baterantz eboluzionatzeko, zeinean gobernuek, enpresek eta gizarte zibilak gizarte kohesionatu, integratu eta jasangarriago bat sortzen lagunduko dugun.

Enpresen kudeatzaileek eta jabeek kontuan hartu behar dituzte jarduera garatzen duten ingurunearen interes kolektibo edo sozialak. Milton Friedman ekonomia nobel saridunaren iritzia urrun da dagoeneko, 1970ean defendatzen zuen tesia zelarrik enpresen zuzendaritzan erantzukizun onargarri bakarra enpresaren etekinak handitzea eta bazkideen partaidetzaren balioa maximizatzea izan behar zela.

Gaur egun, ulertzen da enpresa zenbait interes konbergenteren konexioa dela, eta, horrenbestez, beste interes supraindividual batzuk hartu behar dira kontuan. Kontua da enpresak ere inplikatu behar direla politika publikoen esparruan, orokorrean onartutako helburuak lortu nahi dituzten heinean, osagai etiko handi batez hornituta. Ez da ulertzen enpresaren kudeaketa orokorrean onartutako balioak behar bezala jasotzen ez baditu; dagoeneko egiaztatuta dago, korporazio handien kasuan behintzat, balio horietatik desbideratzen den jarduera batek zuzenean kalte egin diezaiekeela interes orokor horiei.

Giza eskubideak, krisi klimatikoa edo enpresaren biziraupena edo kontserbazioa bera eta epe luzeko enpleguak lortzea eta defendatzea, besteak beste, nahitaezko agindu moduan hartu behar dira kontuan administratzaile sozialen betebeharrei dagokienez, eta horien kudeaketa konpromiso etiko, politiko eta sozialei erantzuten badie bakarrik joko da legitimotzat.

Enpresen aldetik, jasangarritasuna ekintza filantropiko hutsen sinonimo izateari utzi dio jada, eta kudeaketarako tresna bihurtu da, edozein enpresa edo erakunderen erabakien parte dena. Enpresa jardueraren sektore askotan ikuspegi bat barneratzen ari dira, zeinean beharrezkoa den nagusi izan den epe laburreko errentagarritasunaren bilaketa gainditzea, eta ahaleginak bideratzea beren negozio ereduaren garapenean ASG akronimoaren pean (ingurumen, gizarte eta gobernantza arriskuak) ulertzen dugun jasangarritasuna bilatzeko, etorkizunari begira.

Atalase bat gainditu dugu ingurumen, gizarte eta gobernantza erronken larritasunari eta urgentziari dagokienez, eta planetako herrialde eta eskualde guztiek erantzun behar diogu horri.. Nazio Batuek adierazi dute garapen jasangarriko helburu handinahiak lortzeko “ekintzaren hamarkadan” gaudela, eta hamarkada honetan, lehenik, osasun krisi globalean murgilduta bizitzen ari gara, eta, horrez gain, klima aldaketaren ondoriozko suntsipenaren gero eta

ebidentzia handiagoei aurre egiten, hori guztia ziurgabetasunek tentsionatutako giro sozial batean, gero eta handiagoa den desberdintasun eta kaos geopolitikoaren ondorioz. Hala da; gerra eta gatazka belikoak besterik ez genuen behar, eta, zoritxarrez, horiek gehitu zaizkio testuinguru geopolitiko ezezagun bezain zalantzarri baten konplexutasunari.

Erronkak hain dira handiak, non nekez aurre egin ahal izango zaien planetako erakunde eta ekonomia garatuetako pertsona gehienen inplikaziorik gabe. Ez da harrigarria, beraz, gaur egun herrialde eta eskualde garatu gehienetan susperraldirako hedatzen ari diren estrategiek ehun sozioekonomiko erresiliente baterako trantsizioaren helburua lehenestea, izaera sistemikoko krisiari aurre egiten saiatzeko, eta herritarrentzako ongizatea modu justu eta iraunkorrean sortzeko gaitasuna bermatzeko.

Gure gertuko ingurunean, garrantzi handiko MONDRAGON errealitate sozioenpresariala dugu. Euskal Autonomia Erkidegoko Lehiakortasun Txostenak identifikatu duenez (Orkestra 2024), Debagoiena eskualdea –enpleguaren %41,7 kooperatiboa izanik– liderra da urteko batez besteko errentari dagokionez (22.710 euro) eta EAE osoan pobrezia arriskuan dauden pertsonen ehunekorik txikiena du (%11,8). Arizmendiarietaren proposamenaren zehaztapena da: “Enpresa da komunitate bateko pertsonen gizarte baten lehen zelula ekonomiko-soziala, eta elkartasuna du euskarri”

Ekonomiaren, gizartearen eta ingurune naturalaren arteko interkonexioak aukera ematen du baloratzeko enpresek aberastasun soziala sortzea zer neurritan lotu eta konektatu behar den ingurumen, gizarte eta gobernantza arloko ahalegin zabalago bat egitera, arrisku ez-finantzarioen inpaktuaren aurka babesteko modurik onena delakoan.

Hain testuinguru ekonomiko konplexua kontuan hartuta, gure enpresen biziraupena bermatzeko hartu daitezkeen neurriei buruzko eztabaida soziala soldataren dimentsioan zentratu da; zalantzarik gabe, ulergarria da zalantzan jartzea soldatak murriztea ote den lehiakortasunari eusteko bidea, eta, aldi berean, enpresarako oparoaldiak iristen direnean soldatak igotzea erreibindikatzeko, baina, eztabaida horrekin batera, gogoetarako beste esparru batzuk ireki behar dira.

Ezinbestekoa da jabetza eskubidearen, harreman sozialen, harreman industrialen inguruko euskal ikuspegian konfiantza indartzea, bizitzaren zentzu komunitarioan konfiantza indartzea, eta balioen inguruko kontzeptu batzuk bermatzea, eta hori funtsezko giltzarria da gure iparrorratz sozial berezirako, izan ere, zume horiekin, iraganeko ikasgaiekiko leialak izanda, baina eguneratuz eta modernizatuz eta egungo errealitate konplexu eta aldakorrera egokituz, gai izango gara gure hurrengo pausoak gidatuko dituen itsasargia aurkitzeko, gure lekua eta rola definituko dituen estrategiarentz, hain konplexua den eta hainbeste zalantza planteatzen dituen mundu globalizatu honetan.

Asmoa ezin da izan XXI. mendeko feniziar bihurtzea –haien ordezkariak gaur egun Asiako hego-ekialdeko herrialdeak dira–, ezta AEBk ordezkatzeko duen kapitalismo basati eta intsolidarioaren adierazle ere. Gure dinamika enpresarial eta sozialetik, ez du zentzurik kostuak merkatzeko dinamika zorrotz batekin aritu edo funtzionatu nahi izateak, eskubide sozialak produktuen prezioan ainguratutako lehiakortasunaren aldarean sakrifikatuz ez garelako inoiz hobeak edo jasangarriagoak izan, eta ez gara izango.

Zer eredu aldarrikatu eta sakondu liteke? Enpresaren dimentsioa kapital eta lan batuketa huts gisa ulertzeko modua gainditu behar da, enpresa proiektu batera bildutako pertsona multzo gisa ulertzeko, elkarrekiko konfiantzan oinarritutako enpresa kultura berri bat. **Arizmendiarietak ere hala zioen: “Elkarritzeta eta lankidetzeta, askatasuna eta konpromisoa, metodo eraginkorrak dira borondateak eta ahaleginak bateratzeko, pertsonen lana antolatzeke eta administratzeko, ekonomia humanizatzeke”.**

Lehiakortasun jasangarriaren kontzeptua azaleratu eta sendotu behar da, enpresaren jokabide eta jarduera parametro batzuen definizioan zehaztuta, horien artean egonik soldata ekitatea, enplegua mantentzea, jarduera enpresarialaren lantokiak lokalizatzeke politika edo ingurumen jasangarritasuna, baita beste dimentsio batzuk ere, hala nola teknologikoa eta horren proiektzio soziala.

“Esatetik egitera” igaro behar da. Ekintzak hitz berriak dira, ez da nahikoa lankidetzeta eskatzea, lankidetzan aritu behar da; ez da nahikoa konpromisoa eskatzea, konpromisoa hartu behar da; ez da nahikoa inplikazio faltagatik kexatzea, enpresa zuzentzen duenak inplikatzeko lehena izan behar du.

Konfrontazioaren lubakian lankidetzarenean baino hobeto eta erosoago bizi ohi da. Enpresaren une onak eta txarrak denon artean onartzen lagunduko duen giroa sortu behar da, benetako enplegu politika sustatu, eta langileen inplikazio arduratsua lortu gure enpresen etorkizunari begira.

MONDRAGONeko kooperatibetan enpresa kudeatzeko ereduak 70.000 langile baino gehiago dituen errealitatea da, horietatik 30.660 Euskadin, eta beste 29.340 Espainiako gainerako herrialdeetan. Lanpostu egonkorrak sortzen dituen elkartasun iraunkorraren adierazle argia da.

Halaber, nabarmentzen dugu Euskadin dituztela sustraiak eta bertan proiektatzen dutela etorkizuna, bai kulturagatik, bai bere estrategia eta kudeaketa sostengatzen duten balioengatik.

Enpresen erabakiguneak Euskadin mantentzea behar dugu. Ezin dugu onartu gure sare industrialaren jarraipena desmotibatzea. Gure industria eta enpresen ekosistema sendotuko duen giro soziala sortzeko gai izan behar dugu orain, hori delako krisitik ateratzeko, enplegua sortzeko eta sistemari baliabideak emateko oinarria, horrela, krisi honek eskatzen dituen prestazio sozialak bermatzeko.

Erronka partekatua izan behar da enpresa egonkorragoak, iraunkorragoak eta partaide sentipen handiagokoak lortzea. Gure enpresak eta jarduera gure gizartearen benetako elementu bultzatzailea dira, aberastasun soziala sortzen dutelako. Gure ekonomiak pultsu eta muskulu industrialak mantendu behar du, zerbitzu publikoak mantentzeko –beti hobetu daitezke, jakina–, gure ongizate sistemaren oinarri baitira eta izango baitira, zalantzarik gabe. Ez dezagun ahaztu aberastasuna banatzeko, lehenik eta behin, sortu egin behar dela.

Juan Jose Alvarez. Euskal Herriko Unibertsitateko Nazioarteko Zuzenbide Pribatuko katedraduna eta ALE - Arizmendiarrietaren Lagunak Elkarteko bazkidea.